

Бојана Б. Удовичић
ОШ „Душан Јерковић”
Ужице

УДК: 371.3::821.163.41
821.163.41-93-31.09 Росић Т.

Веселин Р. Булатовић
ЈУ ОШ „Алекса Ђилас Бећо”
Мојковац

МЕТОДИЧКИ ПРИСТУП РОМАН-БАЈЦИ *ЗЛАТНА ГОРА* ТИОДОРА РОСИЋА

Айсџиракџи: У раду се применом аналитичко-синтетичког метода приступа тумачењу савременог српског роман-бајке *Златна гора* Тиодора Росића. Роман-бајка сагледан је из угла књижевне теорије, критике и естетике, али у дискурсу интердисциплинарне примене савремених методичких приступа. Аналитички се приступа вредносним чиниоцима романа, а потом следе конкретна методичка решења примењива у наставној интерпретацији.

Роман има историјску подлогу, с обзиром на то да описује период пре Немањиха. Већи део романа приказује живот тројице браће, животне препреке на које наилазе до периода зрелости. Овим романом Тиодор Росић на оригиналан начин представља борбу за идеале правде, нудећи ненаметљиве етичке поруке.

Кључне речи: роман-бајка, методички приступ, Тиодор Росић, истраживачки задаци.

УВОД

У бајковити роман *Златна гора* имплементирана су правила књижевног стварања и могућност књижевности да одговори на интересовања најмлађих читалаца, њихову пажњу ненаметљиво усмери ка историјским темама, да одшкрину врата и завире у националну историју. У раду указујемо на вредносне елементе роман-бајке у којем приповедач историјске садржаје, догађаје и ликове из средњовековне историје приказује на једноставан и уверљив начин, проткан елементима чудесног, нестварног, оностраног и ирационалног.

Елементи поетике Тиодора Росића, његови ставови о начину на који читаоце треба упознати са националном историјом, неодвојиви су од

фантастичних елемената на којима се темељи бајковитост, аутентичност и сликовитост његовог стварања. Циљ нам је да анализом роман-бајке истакнемо естетске вредности и утилитарност дела, могућности методичког обликовања и реализације у настави.

При анализи најпре полазимо од историјских чињеница, ослањајући се на усменокњижевну традицију и стару српску митологију које су у спрези са дидактичко-методичком функцијом књижевног текста. Разматрамо пишчев поглед на књижевну традицију, трагамо за порукама, упознајемо ученике са новим књижевним и функционалним појмовима, увиђамо сличност са народном бајком. У роману откривамо вишезначност текста, различите значењске слојеве, нудимо неке од могућих модела интерпретације, а читаоце (децу) усмеравамо на доживљавање, разумевање и тумачење књижевног текста.

ТЕОРИЈСКИ ПРИСТУП ПРОБЛЕМУ

Тиодор Росић се сврстава у ред стваралаца који српске средњовековне историјске личности и догађаје уметнички уобличавају, оплемењују стваралачком маштом и зачињавају дозом чудесног и фантастичног, приближавајући их интересовању младих читалаца. Својим препознатљивим ауторским бајкама овај писац поставио је основна стваралачка начела: изграђеност властитог уметничког система бајке, богат свет маштовито-чудесних ситуација и приврженост митолошко-историјским темама нашег националног поднебља (Милатовић, према: Росић 2006: 75). Његова дела заузимају значајно место у савременој српској књижевности за децу јер нуде занимљиву радњу, мноштво неочекиваности, заплета, преокрета, нескривених мудрости и порука. Росић својим делима чува српску традицију од заборава, негује богатство српског језика, упућује младе читаоце у веровања, предања, митологију, наше корене и колевку српства, у свет који је савременом детету непознат и неистражен.

Злајина јора је историјски роман-бајка, у којем аутор приповеда о времену пре династије Немањића, о владавини кнеза Властимира и његових синова. Одредницу историјски роман-бајка можемо условно користити. Заправо, овде није реч о класичном историјском роману јер су аутору историјске чињенице послужиле као основа за надоградњу елемената маште, фантастике и чуда. Утицај народне традиције, веровања и уска повезаност са фолклорном бајком наводе нас на утисак да је ово ауторска бајка обимнијег садржаја и разгранатије композиције. Сложеност и динамичност радње, развијенији наративни ток, честа смена епизода упућују на роман који је задржао формулативност народне бајке на којој почива. Овај бајковити роман,

„иако му је то секундарна функција, обогаћује представе данашњих младих читалаца о историјској прошлости српског народа и богатству његовог фолклора. Указује и на то да мотиви (историјски, егзистенцијални или из корпуса народне традиције) никад не застаревају, ако их у богатом контексту оживи аутор као што је Тиодор Росић” (Георгијевски 1997: 35).

Радња је смештена на подручју средњовековне Рашке. Увођењем реалних места из Рашке долине и конкретне временске локализације, историјски проверљиве, Росић превазилази свеопшта места фолклорних бајки чиме уверљивост исприповеданог подиже на виши ниво. У грађењу и именовању ликова аутор се чврсто ослања на историјске личности. Историја бележи да је кнез Властимир владао Србијом од 830. до 851. године. Имао је три сина, Мутимира, Стројимира и Гојника и по њему је српска династија Властимировић добила име. Његов наследник био је најстарији син Мутимир, што се подудара са грађом Росићевог роман-бајке. У историјским подацима не налазимо име кнежеве кћерке, али је она заиста постојала, а у роману је названа Јагода. Кнез Властимир је своју кћерку удао за Крајину, сина требињског жупана, што је још једна подударност. Извесна одступања од историјских података налазимо у грађењу лика Мутимировог сина Брана. Историја каже да је Мутимир имао сина по имену Бран, али је био његов другорођени син, те није био његов наследник.

Поменути топоними, град Достиника, Рас, Лешник, Сјеничко поље, Увац, заиста су постојали у време дешавања радње. Реалне локалитете и догађаје приповедач вешто преводи у домен натприродног и чудесног, у иреални простор Златне горе, што у тематском и методолошком погледу представља малу ренесансу једног архаичног и превазиђеног начина уметничке интерпретације (Милинковић 2014: 518).

Историјске чињенице на које се аутор позива представљају тежишни мотив и сегмент поетике који плени уверљивошћу, док су фабула, композиција, јунаци, начин приповедања грађени по моделу фолклорне бајке. На почетку романа-бајке уочавамо устаљене елементе усмене формуле, видљиве у истицању свеопштег добра и националног благостања пре заплета. Аутор нас уводи у причу описом престоног града Достинике¹, истичући његову лепоту, богатство, моћ. У том граду „Властимир је окупио српска племена, сплео венац српске слоге, ослонио једне на друге, везао их у снопове да се бране и одбране” (Росић 2006: 7). Истичући слогу, љубав и благостање кнежеве породице, приповедач наговештава могуће промене у даљем току

---

¹ „Достиника беше град над градовима – светао и чист, као зраком сунца зидан; богат и моћан, као да је саздан од Световида, владара света, творца неба и земље, оца богова. Блистао је златом и сребром, рекло би се за богове а не за људе.” (Росић 2006: 5)

радње које ће нарушити односе у породици и уздрмати српски народ. „Кнез истом очинском љубављу волео је децу; једнако се милим српским боговима молио и вазда будним оком мотрио да се каквим чудом слога његових синова не окрене у неслогу; љубав у мржњу, доброта у пакост” (Росић 2006: 7). Употреба устаљеног броја три асоцира на фолклорну бајку. Број три упућује на тројицу браће, а именовање јунака (синова Мутимира, Стојимира и Гојника и кћерке Јагоде) указује на модификацију и одступање од грађења фолклорних модела.

Градећи фабулу, Росић примењује ретардациони поступак карактеристичан за структуру фолклорне бајке. Желећи да провери зрелост и способност својих синова, кнез им даје задатак да пронађу прстен пријатељства, појас снаге и књигу мудрости, који представљају услов за ступање у свет одраслих. Синови одлучно крећу у потрагу за чаробним предметима. Супротно народним бајкама у којима увек најстарији син први креће на пут и бива најнеуспешнији, у Росићевом бајковитом роману, по узору на традицију патријархалног друштва где најстарији син наслеђује круну, на пут последњи креће најстарији син. Навикнути да у бајкама увек победу и награду однесе онај син који последњи крене на пут, очекујемо да ће круна припасти најстаријем сину Мутимиру, иако је кнез Властимир пред полазак круну обећао оном сину који донесе чаробне предмете.

У савладавању бројних препрека, датих у виду натприродних сила и чудовишних ликова, најуспешнији је најстарији син Мутимир, који побеђује и надмудрује опасне противнике и остварује животни циљ. Препреке на које наилази исте су као препреке Стојимира и Гојника, али је појачан градацијски ток (снажније су три пута). Најпре се испитује њихова спремност и одлучност преласком преко реке на чијем дну је дворач цар Водана, господара вода, одакле се нико не враћа (Росић 2006: 9). Вода је дата као симболички репрезент страха и хаоса. Прелазак преко реке представља стари и универзални симбол важне одлуке, рођења и смрти, напуштање једног облика живота и преласка у други (Фром 2003: 11). Сва тројица браће успешно савладавају ову препреку, као и наредну, којом се испитује њихова смелост и истрајност у сучељавању са дивојарцем. Мутимиров окршај је најтежи и траје најдуже. Трећа препрека је одлучујућа, најважнија и најтежа јер је претходна двојица браће нису савладала. Требало је годину дана сачувати јарчеве старе вештице, у чему успева једино Мутимир, помоћу мудрих савета патуљка са сребрном капом коме је претходно помогао ослободивши га чини старе вештице. Мутимир добротинствима заслужује још два помоћника – сребрног липљана и орла.

Следећи савете патуљка, Мутимир успева да привуче наклоност вилинске принцезе Ружице (са којом се у даљем току романа ожени и добије сина

Брана). Она му помаже да савлада вештицу и упознаје га са својом баком Шумском Мајком, која га саветује како да пронађе добра за којима трага. Симболика случајног, изненадног сусрета са Шумском Мајком која поста-вља задатак Мутимиру (да у девет посудица кува семе различитих биљака) и након извршења нуди награду у виду савета како да дође до чаробних пред-мета, несумњиво се подудара са народним бајкама.

У наставку романа, јунак креће у потрагу за чаробним предметима. Мутимиров пут у три краљевства „преко три мртве реке и три мртва поља” усложњава композицију и симболизује силазак јунака у свет мртвих (Ро-сић 2006: 37). Свет мртвих је од света живих по правилу одвојен водом: мо-рем, језером, реком (Пешикан-Љуштановић 2002: 185), што је у духу усмене традиције и народног веровања. Наше народно веровање је да душе умрлих бораве у води. Отуда се распространило веровање да ђаво живи у води, да људе намами у воду и ту их дави. Росићева представа *оној свети*а у роману-бајци везује се за омамљиве мирисе речног растиња, сочног воћа, цветних ливада које наводе на грех и воде у пропаст. Тако Мутимиров прелазак пре-ко мртве реке симболизује силазак у подземни свет мртвих из ког се неће вратити уколико попије гутљај воде или загризе неку воћку: „Памет у главу! Воду не пиј, воће не једи!” (Росић 2006: 37). У забрани конзумације досегну-тих благодети увиђамо аналогију са грчком митологијом. Да Мутимир посе-ћује свет мртвих указују артибути којима приповедач описује краљевства: златно, сребрно, бисерно. Боја злата се по народном веровању везује за свет мртвих, који блиста раскошним златним сјајем, па је отуда у загробном кул-ту многих народа најчешћа употреба злата.

Доласком у краљевства, Мутимир уз договор са краљевима размењу-је рогове дивојарца за чаробне предмете. Из непријатељских краљевстава покушаће да побегне али сва три пута бива ухваћен, чиме се најављује сло-женији заплет. Како би поштедели живот младом кнежевићу, сваки од три краља у замену за слободу тражиће неки од чаробних предмета: појас снаге, прстен пријатељства или књигу мудрости. Да прикупи чаробне предмете Мутимиру ће помоћи липљан, патуљак и орао. Радњу додатно компликује чињеница да Мутимир предмете треба да изнесе из подземног света и врати се кући, чиме би доказао своју истрајност, спремност и способност. Над-мудрити и победити старије, јаче, искусније и у свему моћније противнике није било лако, али је Мутимир успео и кренуо кући пронашавши прстен пријатељства, појас снаге и књигу мудрости. Пре повратка кући, Мутимир је ослободио своју зачану браћу.

Повратак у Златну гору претвара се у велико славље свих становника Достинике. Мутимир се жени принцем Ружицом и добијају сина Брана, што можемо посматрати као други део роман-бајке. Мутимирова женидба

симболизује стицање емоционалне и физичке зрелости, а добијање сина представља иницијацију јунака у свет одраслих. Повратком у Достинику, жене се и друга двојица браће и удаје се Јагода. Мутимир ће као награду за успешно положен испит зрелости добити од кнеза књигу мудрости и град Достинику на управу. Тиме се завршава део романа који говори о животу кнежевића пре женидбе и започиње други део романа, о животу након женидбе.

У наставку фабуле доминантна је борба добра и зла, као у народним бајкама, чије исходиште је увек тријумф главног јунака и добро побеђује зло. Поново следе борбе, са старим и новим непријатељима, борба са самим собом јер убрзо након женидбе умире кнез Властимир и Мутимир преузима престо и круну. Кнежева предвиђања и бојазан да ће његови синови постати несложни, охоли, да ће заборавити очево учење о слози, обистинила се. Тако разједињена, браћа постају лак плен за ратоборне Кумане. Неопрезној принцези Ружици вештице краду Мутимирову књигу мудрости, што додатно утиче на његову несигурност и отежава борбу на престолу. Уз помоћ верних помагача, пријатеља из ранијег периода живота, Мутимир успева да поврати књигу мудрости која га поучава да снага лежи у заједништву и слози: „Слога је без брата неслога. Сложни у неслози поруше дом, ископају темељ. Туђина посади уврх славског стола” (Росић 2006: 64). Тако ће ујединити снаге своје војске са војском браће и таста и успешно се одбранили од непријатеља. За разлику од фолклорних бајки, победа се не заврши кажњавањем побеђених, већ даривањем: „Уместо мача освете и суда сабље, даровима треба ићи у сусрет непријатељима својим. Оно што десна рука пружи то лева врати” (Росић 2006: 70).

Срећна завршница, типична за бајке, наводи да је Мутимир „помогнут прстеном пријатељства, гледајући у књигу мудрости, сложно с браћом остао да влада”, што указује на слободан однос приповедача према историјским подацима, који говоре о раздору браће након очеве смрти и борбе са Бугарима (Росић 2006: 72). Мутимир из тог сукоба излази као победник, а своју браћу протерује у Бугарску.

Рефлекси усмене традиције видљиви су и у обликовању ликова. Градећи епски свет, Росић своје ликове глорификује, смешта их у свет чудесног, идеализује историју, а историјске личности претвара у хероје. Ликови у *Злајној јори* су реалне историјске личности обојене садржајима митског карактера. Именовање главног јунака који није најмлађи владарев син већ најстарији представља одступање од поетике фолкорне бајке. Мутимир је, и поред тога, представник типичног јунака фолклорних бајки. Он је динамичан, позитиван, храбар, упоран и истрајан. Приповедач се превише не задржава на опису јунака. Сазнања о њему формирамо на основу улога које су

му додељене. У првом делу романа Мутимир низом авантура, савладавањем препрека и проналаском чаробних предмета доказује зрелост, женидбом и круном смело корача у свет одраслих, док у другом делу учвршћује своју владавину и стиче ратнички статус. Баш као у народним бајкама, овде срећемо уверење да живот није нешто што се може идентификовати са телом, већ може да прелази из једног облика у други, а да суштина у свим тим облицима остане непромењена. Такав однос између живота и смрти, представљен кроз метаморфозе из људског у биљни, односно животињски облик, огледа се у ликовима Стојимира и Гојника (Радуловић 2009: 190). Већи део романа-бајке двојица браће проводе зачарани и претворени у дивојарце. Ослобађање од чини и њихов преображај симболизује нову етапу живота, иницијацију у доба зрелости.

Поред реалних историјских ликова, у роман-бајци јављају се митска бића, вештице, виле, животиње. У појединим сегментима приче ови ликови су помагачи кнежевићу, а у појединим његови противници. У сваком случају, повезивање човека са натприродним, оностраним бићима, приближава роман-бајку усменим предањима. Баш као у бајкама, срећемо мотив женидбе главног јунака вилом. Тај однос човека и оностраног бића није праћен страхом, стрепњом, суморношћу, већ је у равни чудесног, заснован на узајамној љубави.

Међу митским бићима срећемо и Шумску Мајку која све види и све зна и управо њу посећују кнежеви синови у трагању за чаробним предметима. Шумска Мајка, као и сва демонска бића, поседује добре и лоше стране, али је приповедач у овом роман-бајци приказује само како помаже јунаку у невољи, што није својствено усменој традицији. Слично је са шумским патуљком који постаје Мутимиров помоћник и заштитник. Један од Мутимирових помагача био је и орао коме је спасио живот. Мотив орла није случајан. Он симболизује снагу, моћ, верује се да штити од урока и односи зло.

Кроз динамичну радњу, посредством брижљиво нијансираних ликова, приповедач користи форму бајковитог романа да читаоцима пренесе сопствена размишљања о животним вредности и пошаље јасне поруке. Дигнитет породице, заједништво и слога пружају сигурност да потомцима остављамо веру, традицију, идентитет. Једино уз поштовање наше прошлости можемо пројектовати будућност. *Злајна јора* бајковитим приповедањем позива на љубав и саборност, уважавање предака, историје и културе. Аутор кроз елементе народних прича указује на грешке јунака, пружа им могућност да се искупе за своје грехе, охолост, непоштовање и неслогу. Тек када доживе духовни препород, покажу захвалност, понизност, опросте себи и својим непријатељима заслужиће срећан крај као награду за своје поступке. Снага порука *Злајне јоре* је у мислима заоденутим имагинацијом

и естетским велом. Сливите и блиставе мисли испуњене практичним мудростима, животним искуством аутора, уздижу дух и поучавају младе читаоце.

Квалитет роман-бајке огледа се у лепоти казивања, богатству и чисто-ти језика. Росић пише стилски „савршено уобличеним језиком, по чврстим његошевским народним обрасцима” (Шарановић Чутура 2001: 45). Он ком-бинује стилски израз савременог приповедача са говором из усмених при-поведних форми. Због честе употребе крњег перфекта, аориста и припове-дачког презента, Росићев стилски израз близак је говору фолклорне бајке, док диференцијацију од усмених приповедних форми постиже употребом глаголских придева и предикатских апозитива (Ковачевић 2010: 66). Уз остале уметничке вредности овај роман-бајка учи нас ваљаном стилу, не-исквареном српском језику, оштроумности, суптилној продуктивности, вери и заједништву.

МЕТОДИЧКИ ПРИСТУП РОМАН-БАЈЦИ

За целовиту анализу бајковитог романа *Злајина јора* Тиодора Росића функционалан би био скуп задатака који би умрежио уметнички свет дела, односно његових водећих вредносних чинилаца. На часу примењујемо раз-говорну методу којом истраживачке задатке продубљујемо и оплемењује-мо новим гледиштима и проширујемо проблемски контекст. Циљ часа је препознавање и аналитичко сагледавање водећих вредности романа бајке, усвајање термина *историјски роман-бајка*, упоређивање датог текста са ка-рактеристикама бајки и указивање на извесна одступања, увиђање везе из-међу чудесног света романа бајке и историјске и животне стварности.

Задатак ученика је да прочитају роман-бајку *Злајина јора* Тиодора Ро-сића и припреме одговоре на претходно дате истраживачке задатке. Учени-ци су оспособљени да самостално анализирају књижевноуметничка дела и уочавају његове естетске, језичке и стилске вредности. Упознати са ствара-лаштвом аутора бајковитог романа, ученици су на часу који претходи об-ради дела подељени у групе, добили су истраживачке задатке са циљем да се након читања дела припреме да о њему говоре и критички га процењују.

1. Истражите и образложите тему и мотиве којима се приповедач умет-нички бави.
2. Забележите композицију приче.
3. Запишите пишчеве поруке.
4. Издвојте и запишите непознате и мање познате речи из текста или на-правите у облику *речника* користећи за сваку реч слику.

5. Уочите и запишите сличности са фолклорном бајком.
6. На проучавању дела ученици ће радити код куће, а на час ће доћи припремљени, да стваралачки и неометано приступе тумачењу текста.

АРТИКУЛАЦИЈА ЧАСА

Уводни део

Емоционално-интелектуалну припрему ученика наставник започиње игром „грозд”. Сваки ученик добија листић у облику зрна грозда, са задатком да напише прву асоцијацију на задату реч – *слоја*. Ученици на таблу лепе своја зрна и формирају грозд. Након тога следи разговор о породици, о важности неговања породичне љубави и слоге. (*На који начин родитељи показују љубав према деци? Како деца узвраћају љубав родитељима? Шта је битно за породицу да би била срећна? Шта за вас значи породица? Шта разликује срећну породицу од оне која то није?*)

Следи најавна наставне јединице. Наставник истиче да на датом часу обрађују роман-бајку *Злајна јора* Тиодора Росића и наслов записује на табли.

Увођење у свет уметничког дела наставник може започети упознавањем ученика са биографијом писца путем драмског монолога. Биографија писца послужиле је за просторну локализацију роман-бајке коју може извршити сам наставник, али и неко од ученика кроз самосталне истраживачке задатке: *Тиодор Росић је српски песник, писац, приповедач, књижевни критичар и универзитетски професор. Рођен је у Ушћу (насељено место у Краљеву, Рашка област), 1950. године. Објавио је књиге песама: Лептир (1977), Лептећа кола (1980), Извештај специјалисте (1989), Одбрана од власти (1993), Балада о трагичару (1999), приповеке: Јарац који се не да узгајати (1987), Некрштени дани (1995), Срећни сиромаси (2003), роман: Псећа кожа (1990), бајке: Долина јоргована (1991, 1995, 2003), Орлово гнездо (2000), роман-бајке: Бисерни траг (2005), Злајна јора (2006), и многе друге. Добитник је бројних награда: „Милош Црњански”, „Невен”, „Риско Рајковић”, „Доситејево јеро”. Уређује књижевне часописе, директор је Рашких духовних свечаности. Живи у Београду.*

Главни део

Ученици су подељени у четири хетерогене групе. Групе су установљене на неком од претходних часова, како би ученици истраживачке задатке за припрему анализе романа-бајке могли да одраде по групама. Једна од група за циљ је имала да истражи историјску подлогу за настанак роман-бајке (ко је био кнез Властимир, колико синова је имао, како су се звали, који од синова је био наследник кнеза; ко су били Кумани, како је завршена борба са њима, који од поменутих топонима су заиста постајали у то време и слично).

Наставник анализу романа-бајке на часу наставља поделом посебних задатака за сваку групу, с циљем да се обухвате и аналитички сагледају вредносни чиниоци уметничког дела. Треба истражити следеће елементе: тему, мотиве, поруке, структуралне елементе романа бајке, композицију, уметнички поступак, језик и стил писца. Следи самостални истраживачки рад ученика.

1. група

- Испитајте шта је писцу послужило као основа за настанак роман-бајке.
- Зашто се роман зове *Злајина јора*? Шта она представља? Опишите је.
- Одредите место и време вршења радње.
- Како писац описује престони град Достинику? Пронађите и прочитајте тај део текста.
- Проверите да ли је тај град заиста постојао.
- Покушајте што сликовитије да опишете главни догађај у роман-бајци.
- Шта сте осетили док сте читали овај роман-бајку? Шта вас је посебно изненадило, одушевило, узбудило, или можда уплашило?
- Јесте ли очекивали овакав крај? Образложите.

2. група

- Које ликове срећемо у роман-бајци? Ко је главни лик? Које су његове особине?
- Шта је кнез Властимир тражио од својих синова на почетку роман-бајке? Шта је тиме желео да постигне?
- Којим редоследом браћа крећу у потрагу за чаробним предметима?
- Опишите на које препреке браћа наилазе и шта оне представљају.
- Који брат савладава препреке и остварује започети циљ? Ко му у томе помаже?
- Шта се догодило са осталом браћом?
- Који нестварни ликови Мутимиру помажу, који одмажу?
- Наведите и опишите три краљевства у која Мутимир одлази по чаробне предмете.

3. група

- Како аутор описује Ружицу? Пронађите делове текста.
- Каква осећања се јављају између Мутимира и Ружице?

- Шта се догодило са браћом након повратка кући?
- Шта се дешава након смрти кнеза Властимира?
- Опишите како су се браћа поново ујединила. Ко им у томе помаже?
- Како се завршава сукоб са Куманима? Какав је Мутимиров однос према противницима? Шта је научио из књиге мудрости?
- Наведите и објасните макар две поруке овог бајковитог романа.

4. група

- Наведите на коју врсту прича вас подсећа овај роман? На основу чега сте то закључили?
- Наведите нестварне ликове у роману. Који од њих вам се највише допада и зашто?
- Опишите нестварне догађаје у роману.
- Који од чаробних предмета бисте ви волели да поседујете и зашто?
- Како бисте ви завршили роман? Образложите.

Након времена потребног за рад, ученици извештавају о урађеним задацима. После исцрпне дискусије о роману, ученици дефинишу тему, ликове, поруке и записују их у свеске.

Упознајемо их са појмом *роман-бајка* и указујемо на сличности и разлике у односу на фолклорну бајку.

Сличности са бајком	Одступања од бајки
<ul style="list-style-type: none"> – Борба добра и зла (добро побеђује зло) – Срећан крај – Чаробни предмети, натприродни ликови – Фантастични, онострани предели – Устаљен број три (три сина, три чаробна предмета, три краљевства, три мртва мора, три препреке које треба савладати...)	<ul style="list-style-type: none"> – Време и место радње је одређено – Ликови су именовани – Садржај обимом подсећа на роман – Постојање реалних, историјски проверљивих ликова и географских локалитета

Због присуства елемената и бајки и романа ово дело окарактерисали смо као *бајковити роман* или *роман-бајку*.

Домаћи задатак

- Промените крај роману.
- Користећи рачунарски програм Storybird напишите причу *Снаја је у слози*.

ЗАКЉУЧАК

Методичка обрада роман-бајке *Злајина јора* Тиодора Росића усмерена је на процену есетских и уметничких вредности текста. Ученицима су дата упутства за рад на основу којих самостално врше анализу и критичку процену дела. Овај савремени роман-бајка поседује дозу иновативности у начину казивања, сагледавању историјских чињеница оплемењених елементима чудесног и фантастичног, што окупира пажњу читалаца и богати њихово сазнање о историјским догађајима и личностима националне историје. Зрелост приповедања, једноставност и уверљивост толико су изражени да на тренутке стичемо утисак да је Росићев историјски свет стваран, а не створен о речи и реченица, од нарације и имагинације. Митско-стваралачко понирање у рано српско средњовековље и бајковито приповедање задовољавају сегмент поучности роман-бајке, али не занемарују аутентичан стил казивања, слојевиту нарацију којом се истиче необичан дух приче стављен у први план. Све речено наводи нас на закључак да би Росићева роман-бајка *Злајина јора* била драгоценост штиво за ученике основне школе и обавезан део лектире у другом циклусу обрзовања.

ИЗВОР

Росић (2006): Тиодор Росић, *Злајина јора*, Нови Сад: Српска књижевна задруга.

ЛИТЕРАТУРА

Георгијевски (1997): Христо Георгијевски, Семантичко-моделативне могућности предања, *Детињство*, 23/4, Нови Сад: Змајеве дечје игре, 31–35.

Ковачевић (2010): Милош Ковачевић, Стилске карактеристике бајки *Долина јорјована* Тиодора Росића, *Савремена књижевност за децу у науци и настави*, Јагодина: Педагошки факултет.

Милинковић (2014): Миомир Милинковић, *Историја српске књижевности за децу и младе*, Београд: Bookland.

Пешикан-Љуштановић (2002): Љиљана Пешикан-Љуштановић, *Змај Деспој Вук – мий, историја, њесма*, Нови Сад: Матица српска.

Радловић (2009): Немања Радловић, *Слика света у српским народним бајкама*, Београд: Институт за књижевност и уметност.

Фром (2003): Erih From, *Zaboravljeni jezik: uvod u razumevanje snova, bajki i mitova*, Београд: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Шаранчић Чутура (2001): Снежана Шаранчић Чутура, *Национални идентитети у српској њрози за децу*, Норма, 1–2, 33–58.

Војана В. Удовић
Elementary school "Dušan Jerković"
Užice

Veselin R. Bulatović
Elementary school "Aleksa Đilas Bećo"
Mojkovac

METHODOLOGICAL APPROACH TO TIODOR ROSIĆ'S FAIRY NOVEL *ZLATNA GORA*

Summary: This paper analyses the contemporary Serbian novel *Zlatna gora* by Tiodor Rosić by using the analytic-synthetic method. The fairy novel is interpreted from the point of view of the literary theory, criticism and aesthetics, as well as by using the contemporary interdisciplinary methodological approach. The first part of the paper deals with the aesthetic value of the novel, while the second part offers the possibilities of interpreting the novel, which can be applied in teaching.

Since the novel depicts the period before the Nemanjić dynasty, it has a historical background. It describes the life of three brothers, different obstacles they come across during their young age. With this novel Tiodor Rosić tended to represent the struggle for the ideals of justice and to convey a subtle moral lesson.

Keywords: fairy novel, methodological approach, research assignments.